

ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลโพนข้า

องค์การบริหารส่วนตำบลโพนข้า จังหวัดศรีสะเกษ

ประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลโพนข้าประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการปลูกข้าว ก่อนปี 2542 เกษตรกรประสบปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตรต่อไร่มีปริมาณต่ำ ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่ดี คุณภาพเมล็ดข้าวไม่ดี นอกจากนี้เกษตรกรยังใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่เหมาะสม ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และส่งผลให้การจำหน่ายข้าวเปลือกได้กำไรน้อย เกษตรกรจึงมีความต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในช่วงเวลาเดียวกันรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการเกษตรให้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทั่วประเทศทำการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีในการผลิตให้กับเกษตรกรในจังหวัด ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ในการทำเกษตรกรรม เหตุผลทั้งสองประการดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาพันธุ์ข้าวที่ดีควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตของตำบลโพนข้า

ข้อมูลพื้นฐานปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2547

อำเภอ: เมืองศรีสะเกษ

จังหวัด: ศรีสะเกษ

ประชากร: 6,676 คน

พื้นที่: 11.88 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

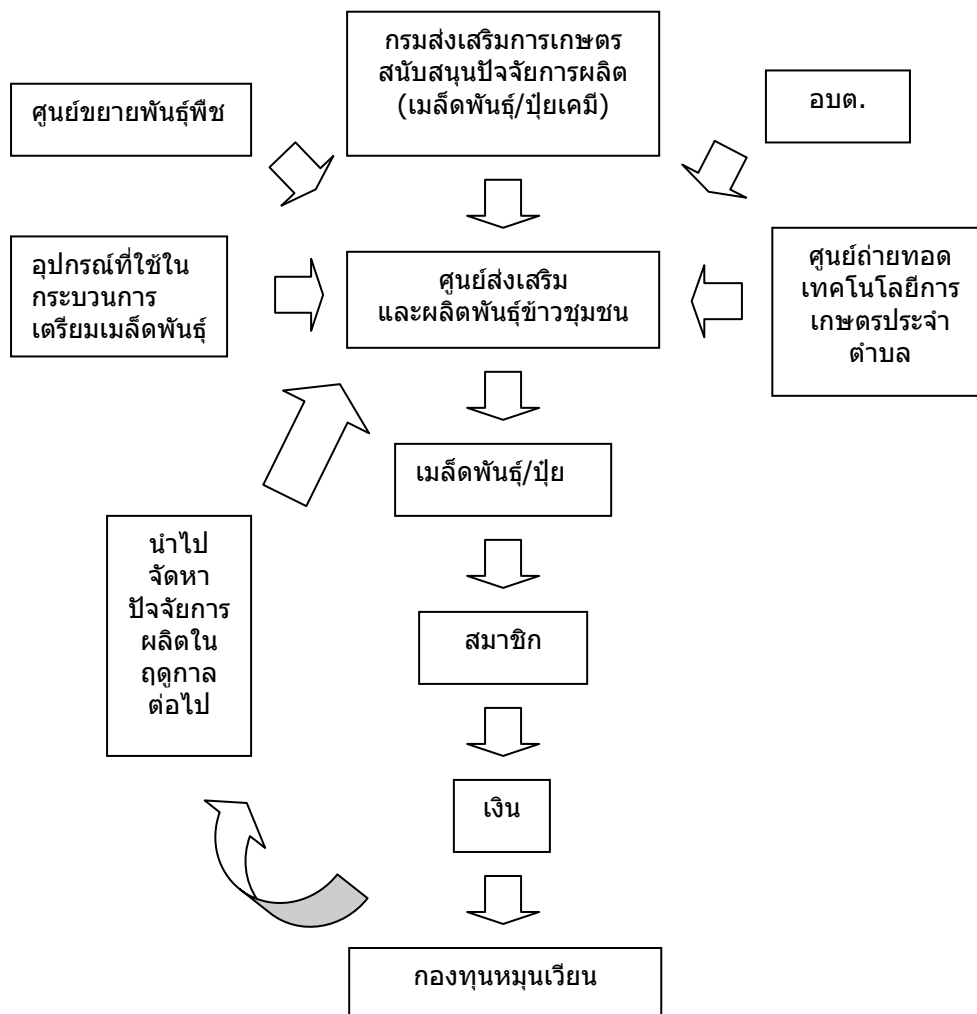
วิถีนวัตกรรม

ปี 2543 องค์การบริหารส่วนตำบลโพนข้าจัดตั้ง "ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน" ขึ้นเพื่อเป็นองค์กรผลิตเมล็ดพันธุ์ดีไว้สำหรับจำหน่ายและให้เกษตรกรในตำบลกู้ยืมเป็นปัจจัยการผลิตต่อไป รวมทั้งเป็นแหล่งสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสมให้กับเกษตรกรในชุมชน

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

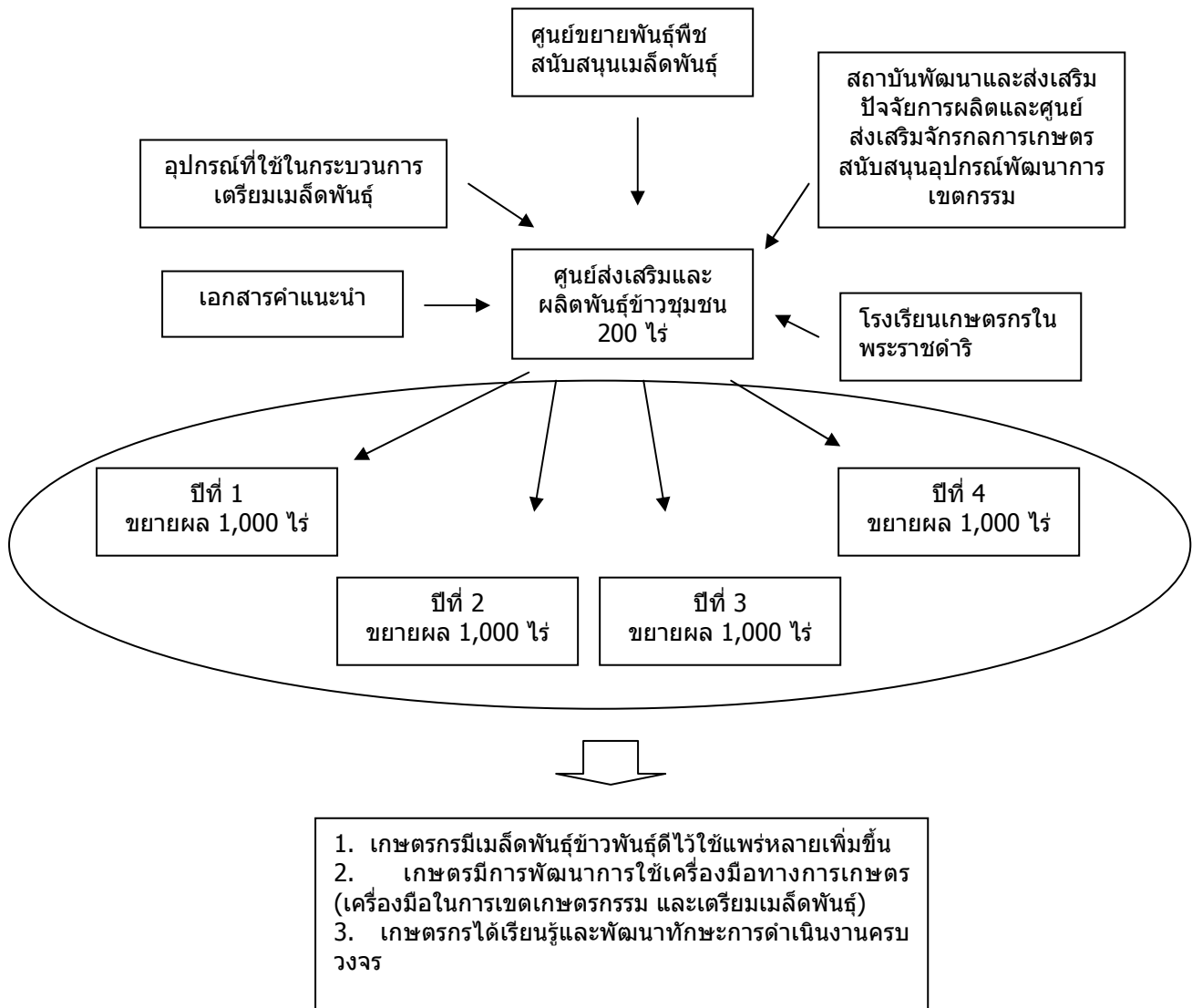
1. จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน และคัดเลือกสมาชิกเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลโพนข้า จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ประธานเลขานุการ กรรมการส่งเสริมการผลิตและปรับปรุงเมล็ดพันธุ์จำนวน 3 คน และกรรมการตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายเงิน จำนวน 2 คน ทำหน้าที่บริหารการกู้ยืมปัจจัยการผลิต กำหนดหลักเกณฑ์การเรียกคืน และบริหารกองทุนหมุนเวียนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
2. จัดทำแปลงผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ขนาด 200 ไร่ นำแปลงนี้ทำหน้าที่ 2 ประการ คือ
 - ผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ในชุมชน
 - ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสม
3. ดำเนินการปรับปรุงอาคารที่ทำการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในเขตพื้นที่ อบต. และก่อสร้างโรงเรียนเกษตร 1 หลัง
4. จัดงานวันสาธิตการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน จำนวน 1 ครั้ง ผู้เข้าร่วม 100 คน
5. จัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการปลูกข้าว(ตั้งแต่เตรียมดิน-เก็บเกี่ยวข้าว) ให้แก่สมาชิกทั้งหมด 10 คน จำนวน 8 ครั้ง โดยวิทยากรจากสำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ หลังจากนั้นสมาชิกทั้ง 10 คน จะทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกทั้งหมด
6. จัดทำระเบียบข้อตกลงกองทุนหมุนเวียน คือ ข้อกำหนดบทบาทและวิธีการปฏิบัติของกรรมการและสมาชิกกองทุนที่ทุกคนจะต้องถือปฏิบัติร่วมกันในการทำงานของกองทุน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและบรรจวดุลยประสงค์ที่กำหนดไว้ จัดทำข้อบังคับในเชิงลงโทษสมาชิกผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ เพื่อป้องกันมิให้กองทุนสลายตัวลง

7. การดำเนินงานของกองทุนหมุนเวียนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนนั้น จะประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ หลายฝ่าย เช่น ศูนย์ขยายพันธุ์พืชและกรมส่งเสริมการเกษตร จะให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ (เมล็ดพันธุ์/ปุ๋ยเคมี) แก่ศูนย์ฯ ส่วนสถาบันพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยการผลิตและส่งเสริมจักรกลการเกษตร จะให้การสนับสนุนอุปกรณ์พัฒนาด้านการเกษตร เป็นต้น ซึ่งทางศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนจะนำเมล็ดพันธุ์และอุปกรณ์การเกษตรต่างๆ มาจัดสรรให้กับเกษตรกร โดยเกษตรกรจะทำการกักขังพันธุ์ข้าว เพื่อนำไปเพาะปลูกในแปลงสาธิตของตนเอง และเมื่อได้ผลผลิตแล้วจะต้องนำไปคืนแก่ทางศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อนำไปจัดสรรเป็นปัจจัยการผลิตในฤดูกาลถัดไป

1. เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้อย่างแพร่หลายและต่อเนื่องตลอดไป
2. เกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตข้าวคุณภาพดี

8. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ นำปัจจัยการผลิต (ข้าวขาวดอกมะลิ 105) ไปให้สมาชิกกู้ยืม เพื่อนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสำหรับชุมชน ซึ่งจะได้อผลผลิตประมาณ 100 ตัน เมล็ดพันธุ์จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 จะต้องนำไปปรับปรุงให้เป็นเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี นำไปให้สมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนกู้ยืม เพื่อนำไปเพาะปลูกให้ได้พื้นที่ไม่ต่ำกว่า 1,000 ไร่ และเรียกเก็บคืนเป็นเงินหรือปัจจัยการผลิตเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน ดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้ติดต่อกันเป็นเวลา 4 ปี จะทำให้สามารถมีแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ดีไม่ต่ำกว่า 4,000 ไร่ ความสัมพันธ์ของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนกับหน่วยงานอื่นๆ

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/ การลงทุน

1. กรมส่งเสริมการเกษตรให้เงินสนับสนุนจำนวน 9,000 บาทสำหรับก่อสร้างโรงเรียนเกษตรกร
2. สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษสนับสนุนปัจจัยการผลิต เป็นเงิน 118,000 บาท

- เมล็ดพันธุ์ข้าว 48,000 บาท
 - ปุ๋ยเคมี 70,000 บาท
3. อบต. โพนข้าวดหนุนงบประมาณจำนวน 52,000 บาทสำหรับจัดหาเครื่องฟนสารเคมี

อุปกรณ์/เครื่องมือ

1. เครื่องฟนสารเคมี จำนวน 2 เครื่อง
2. เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 กิโลกรัม
3. ปุ๋ยเคมี
4. ตาข่ายไนลอน
5. เมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด (5 ไร่) และไรโซเบียม

บุคลากร

1. คณะกรรมการบริหารฯ จำนวน 7 คน
2. สมาชิกกลุ่มฯ 44 คน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
มกราคม-กุมภาพันธ์ 2543	-จัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อค้นหาความต้องการของประชาชน -อบต. โพนข้าวจ้างเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนให้กับประชาชนในตำบลรับทราบ -เปิดรับสมัครสมาชิกศูนย์ฯ โดยมีเกษตรกรให้ความสนใจจำนวน 44 คน -จัดทำรายงานเกี่ยวกับโครงการ เพื่อเสนอของบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานจังหวัดศรีสะเกษและกรมส่งเสริมการเกษตร(ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร)	อบต. โพนข้า/สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ/กรมส่งเสริมการเกษตร/เกษตรกร/ประชาชนในตำบล
มีนาคม-เมษายน 2543	-สมาชิกกลุ่มฯ ทำการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลโพนข้า จำนวน 7 คน -ได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานจังหวัดศรีสะเกษจำนวน 118,000 บาท สนับสนุนจัดซื้อปัจจัยการผลิต(ข้าวขาวดอกมะลิ 105) -คัดเลือกสมาชิกจำนวน 10 คน เข้าอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสม จากเจ้าหน้าที่ของจังหวัด	อบต. โพนข้า/สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ/กรมส่งเสริมการเกษตร/คณะกรรมการบริหารกองทุนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลโพนข้า
พฤษภาคม 2543	-ได้รับเงินสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 9,000 บาท -ก่อสร้างโรงเรียนเกษตรกร -คณะกรรมการฯ กำหนดข้อบังคับศูนย์ -สมาชิกทั้ง 10 คนที่ได้รับการอบรม ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้กับสมาชิกคนที่เหลือทั้งหมด -ทำการปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ลงแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จำนวน 200 ไร่ -อบต. โพนข้าให้การสนับสนุนเครื่องฟนสารเคมีจำนวน 2 เครื่อง	อบต. โพนข้า/สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ/กรมส่งเสริมการเกษตร/เกษตรกร/คณะกรรมการบริหารกองทุนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลโพนข้า
2543	-สมาชิกเก็บเกี่ยวข้าวนำมาคั้นให้กับทางศูนย์เพื่อทำการปรับปรุงพันธุ์ และทำการแจกจ่ายให้กับสมาชิกในฤดูกาลต่อไป	สมาชิกกลุ่มฯ

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

จังหวัดศรีสะเกษ	-สนับสนุนปัจจัยการผลิตและอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสม
กรมส่งเสริมการเกษตร	-สนับสนุนเงินงบประมาณในการก่อสร้างโรงเรียนเกษตรกร
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร/ศูนย์ขยายพันธุ์พืช	-ศูนย์กลางการประชุม และคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งสนับสนุนสถานที่ในการจัดอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี และแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวแก่เกษตรกร
เกษตรกรในพื้นที่	-ได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการผลิตข้าว

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. เกษตรกรในตำบลโพนซาสามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตโดยเฉลี่ย 390 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งมีผลผลิตระดับต่ำ
2. เกษตรกรใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวไม่ถูกต้องกับช่วงการเจริญเติบโตของข้าวและใช้ข้าวพันธุ์พื้นเมืองมาเป็นเวลานาน
3. เกษตรกรในตำบลปลูกข้าวในไรนาของตนเอง ไม่มีการรวมกลุ่มกันผลิต หรือรับซื้อเมล็ดพันธุ์ใหม่ๆ มาเพาะปลูก

หลังการดำเนินการ

1. ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากเดิมไม่ต่ำกว่า 30 กิโลกรัม/ไร่ หรือคิดผลผลิตรวมเป็น 420 กิโลกรัม/ไร่
2. เกษตรกรได้รับการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่เหมาะสมผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีแปลงผลิตข้าวพันธุ์ดี 200 ไร่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ไม่ต่ำกว่า 84,000 กิโลกรัม/ปี
3. สมาชิกเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 44 ราย จำนวน 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หมู่ที่	บ้าน	จำนวน (ราย)	พื้นที่แปลงพันธุ์ (ไร่)	ปริมาณเมล็ดพันธุ์(กก.)
1	โพนซา	1	5	500
2	หนองเหล็ก	1	5	500
3	บก	11	48	2,200
5	โนน	21	98	7,000
7	กุดโง้ง	10	44	3,300
รวม	5	44	200	13,500

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ผู้บริหาร อบต.โพนซาติดตามปัญหาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เข้าใจสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน
2. การติดตามข่าวสารการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านต่างๆ และนำมาประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นทำให้เกิดโครงการนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

- ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนกำหนดเป้าหมายในการขยายผลในปีต่อไป (2543-2547) คือ
- ผลผลิตที่ได้จากแปลงผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน อย่างน้อยร้อยละ 20 จะต้องปรับปรุงสภาพเป็นเมล็ดพันธุ์ดี และกระจายไปสู่เกษตรกร ประมาณ 1,000 ไร่ เมื่อครบกำหนด 4 ปี จะได้พื้นที่ข้าวพันธุ์ดีเต็ม 3,000-4,000 ไร่ หรือประมาณ 1 ตำบล
 - เกษตรกรในชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมประมาณ 20 เท่า หรือ 4,000 ไร่

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายอิทธิพล สีแดด
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโพนซา
ที่อยู่ : ตำบลโพนซา อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
โทรศัพท์ : (045) 665-055, 633-433

ชื่อ-นามสกุล : นายเพิ่มพล เจริญวรรณ
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโพนซา
ที่อยู่ : ตำบลโพนซา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
โทรศัพท์ : (045) 665-055, 633-433

ชื่อ-นามสกุล : นายสิงห์ โมทะกิตร
ตำแหน่ง : ที่ปรึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโพนซา
ที่อยู่ : 301 หมู่ 10 บ้านกุดโจ่ง ตำบลโพนซา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
โทรศัพท์ : (045) 665-055, 633-433

ชื่อ-นามสกุล : นายประกาศ แสงนา
ตำแหน่ง : ประธานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
หน่วยงาน : ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
ที่อยู่ : ตำบลโพนซา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
โทรศัพท์ : (045) 611-325, (01) 0623996

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีนใหม่ : พ.ศ. 2543

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	ตำบลโพธิ์ท่าอิฐ อำเภอเมืองสระเกษ จังหวัดสระเกษ 33150
ขนาดพื้นที่ งบประมาณรายได้	11.88 ตารางกิโลเมตร 3,595,109.38 บาท (ปีงบประมาณ 2543)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	7 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 3 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	6,676 คน
จำนวนครัวเรือน	1,346 ครัวเรือน
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ลักษณะภูมิประเทศของตำบลโพธิ์ท่าอิฐมีแม่น้ำตาม ธรรมชาติไหลผ่าน มีอ่างเก็บน้ำในระบบชลประทาน สามารถทำการเกษตรได้ดี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพการเกษตร รับจ้างในเมืองและไปค้าขายในตัว เมืองสระเกษ